

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนิเทศการศึกษา เป็นงานสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาและการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี อันจะส่งผลสะท้อนไปถึงคุณภาพของการศึกษาในที่สุด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถที่จะปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาให้ได้ผลดี จึงควรที่จะศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาดังต่อไปนี้

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำจำกัดความหรือให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้กว้างขวางมีทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในหลายลักษณะกล่าวคือ

เบน เอ็ม. แฮริส (Ben M. Harris) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษา โดยเน้นการนิเทศการศึกษาในแง่ที่เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนว่า "การนิเทศการศึกษา หมายถึง สิ่งที่คุณคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินตามหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในตำแหน่งงานสอนเป็นสำคัญ"^๑

อาย (Eye) และเนตเซอร์ (Netzer) ได้ให้คำจำกัดความไว้คล้ายกับแฮริส (Harris) ว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง"

^๑Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1963), p. 19.

ในการให้การบริการทางการศึกษา เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหมาย"^๑
นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านที่ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาในแง่ของการให้ความ
ช่วยเหลือในการปรับปรุงการเรียนการสอน อาทิเช่น

คาร์เตอร์ วี. กู๊ด (Carter V. Good) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาคือความพยายาม
ทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้จัก
วิธีการปรับปรุงงานสอนช่วยให้เกิดความเจริญของงานทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครู
ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอน
ปรับปรุงวิธีสอนและช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน"^๒

ฮาโรลด์ สเปียร์ส (Harold Spears) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา
เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครูโดยการทำงานร่วมกับ
บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนี้ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครูและ
มุ่งหวังที่จะช่วยเหลือครู เพื่อช่วยให้ครูได้ช่วยตนเองได้ การนิเทศการศึกษาเป็นโครงการปรับปรุง
กระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง"^๓

^๑Glen G. Eye, and Lanore A. Metzner, Supervision of Instruction
A Phase of Administration. (New York : Harper & Row, Publisher, 1965),
p. 12.

^๒Carter V. Good, Dictionary of Education. (New York : Mc Graw -
Hill Book Company, 1959), p. 539.

^๓Harold Spears, Improving the Supervision of Instruction. (New
York : Prentice - Hall, 1967), p. 16.

คิมบอลล์ ไวลส์ (Kimball wiles) ได้ให้ความหมายในแง่ของการแนะนำซึ่งกันและกัน โดยกล่าวไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาคือการแนะนำซึ่งกันและกัน วางแผนงานร่วมกัน ปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน เพื่อหาทางปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น"^๑

บริกส์ (Briggs) และจัสท์แมน (Justman) ได้ให้ความหมายโดยเน้นในเรื่องของการประสานงานกัน โดยกล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาหมายถึง การประสานงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเร่งรัดให้กำลังใจ ชี้ทางให้ได้ เจริญงอกงามในอาชีพ"^๒

เบอร์ตัน (Burton) และบรักเนอร์ (Brueckner) ให้ความหมายไปในแง่ของการให้บริการโดยกล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาคือกลวิธีของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน โดยขอความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายฝ่ายเพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาแก่เด็ก"^๓

นอกจากนักการศึกษาต่างประเทศแล้วยังมีนักการศึกษาไทยหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ อาทิเช่น

006249

^๑Kimball Wiles, Supervision for Better Schools. (New Jersey : Prentice - Hall, 1956), p. 6.

^๒Thomas H. Briggs and Joseph Justman, Improving Instruction Through Supervision. (New York : The McMillan Company, 1952), p.2.

^๓William H. Burton and Leo J. Brueckner, Supervision. (New York : Appleton Century Crafts, 1947), p.11.

สาย ภาณุรัตน์ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งด้านการเรียนการสอน"^๑

สิริ เทศประสิทธิ์ กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า ความเข้าใจแบบไทย ๆ นั้น การนิเทศการศึกษาคือ การชี้แจง การแนะนำและการช่วยครูเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น"^๒

พนอม แก้วกำเนิด ก็ได้ให้ความหมายในแง่ของการช่วยเหลือไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาคือการช่วยให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ"^๓

ส่วนนักการศึกษาไทยที่ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาในแง่ของการปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน ได้แก่

พนัส หันนาคินทร์ ได้ให้ความเห็นว่า "การนิเทศการศึกษาคือ แผนงานที่จัดขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษาเป็นการบริการทางด้านวิชาการแก่ครู"^๔

รองรัตน์ อิศรภักดี ได้ให้ความหมายว่า "การนิเทศการศึกษาคือบริการเพื่อนำทางในการปรับปรุงสภาพการเรียน เป็นกระบวนการที่ต้องกระทำด้วยความร่วมมือกันเพื่อแสวงหาและนำวิถุ

^๑สาย ภาณุรัตน์, คู่มือนิเทศการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒. (พระนคร : แผนกการพิมพ์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ๒๕๑๑), หน้า ๑๑.

^๒สิริ เทศประสิทธิ์, "การนิเทศการศึกษา", ครูสาร ๔ (พฤษภาคม ๒๕๑๔) : ๑.

^๓พนอม แก้วกำเนิด, "การนิเทศการศึกษา," เอกสารประกอบการบรรยายวิชาหลักการนิเทศการศึกษา (กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๒. (อัสสำเนา)

^๔พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๑๔๘.

และบุคคลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลมากที่สุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโครงการของการศึกษา"^๑

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคณะ กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาคือ การปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงการศึกษายู่ที่คุณภาพของการสอนและวิธีการสอน ซึ่งจะต้องปรับปรุงโดยใช้กระบวนการ วิธีการและเทคนิคเฉพาะอย่าง"^๒

สาโรช บัวศรี ได้ให้ความเห็นที่แตกต่างออกไปโดยกล่าวว่า "การนิเทศการศึกษา คือการช่วยเหลือ ดูแล ตรวจสอบ แนะนำสนับสนุน ส่งเสริมและเกื้อกูล เพื่อให้งานวิชาการและธุรการในโรงเรียนหรือแต่ละสายงานบังเกิดผลดี การนิเทศการศึกษานี้ไม่ได้เกี่ยวกับการบังคับบัญชาแต่ประการใด แต่เป็นการแนะนำโดยแท้ และเป็นการแนะนำโดยเปิดเผย"^๓

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่นักการศึกษาทั้งหลายได้แสดงทัศนะไว้พอจะสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงความพยายามของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายที่จะร่วมมือหรือประสานงานกันในส่วนที่จะช่วยเหลือหรือแนะนำ ส่งเสริมครูผู้สอนในการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลไปถึงคุณภาพของการศึกษาในที่สุด

^๑ รุ่งรัตน์ อิศรภักดี, "การนิเทศการศึกษา", ศูนย์ศึกษา ๖ (พฤศจิกายน ๒๕๐๑) : ๓

^๒ วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และสุพิชญา ธีระกุล, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, ๒๕๑๔), หน้า ๑.

^๓ สาโรช บัวศรี, แนวความคิดในการบริหารการศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์มงคล-การพิมพ์, ๒๕๐๔), หน้า ๖๘.

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาให้ดีขึ้น การจัดให้มีการนิเทศการศึกษาขึ้นในระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะในปัจจุบันนี้นับว่าการนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นเพราะ

๑. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ศึกษานิเทศก์จึงเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
๒. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แต่แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา จำเป็นที่ครูจะต้องติดตามศึกษาให้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
๓. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นจำเป็นต้องมีผู้ชำนาญโดยการเฉพาะ^๑

ถ้าเรามองในระบบโรงเรียนแล้ว จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องจัดขึ้น ทั้งนี้เพราะโรงเรียนยังไม่พร้อมทางด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนกระบวนการให้การศึกษาทั้งหมด ครูยังต้องการทราบเทคนิคใหม่ ๆ ทางการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น โรงเรียนยังไม่พร้อมที่จะบริการและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน^๒ นอกจากนั้นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน เช่น

^๑ สุพิชญา ชีระกุล, กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และวิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิทย์การ, ๒๕๒๔), หน้า ๑๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

- จำนวนครูใหม่มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ บุคคลเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างมากในระยะเริ่มแรกของการสอน เนื่องจากยังไม่มีประสบการณ์ในการสอนเพียงพอ และยังต้องการความช่วยเหลือในการปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่อีกด้วย

- จำนวนครูที่ยังขาดวุฒิและความรู้ความสามารถในการสอนยังมีอยู่อีกมาก โดยเฉพาะโรงเรียนตามชนบทและโรงเรียนราษฎร์ บรรดาครูเหล่านี้ยังต้องการการนิเทศอีกมาก

- การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ในระดับประถมและมัธยมศึกษา ทำให้ต้องปรับปรุงวิธีสอนของครูให้ได้ผลโดยเร็ว มิฉะนั้นแล้วการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครั้งนี้จะไร้ความหมายถ้าบรรดาครูทั่วไปยังใช้วิธีสอนแบบเดิมอยู่

- ครูที่มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนมาแล้วในบางโอกาสก็ยังพบปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลืออยู่เหมือนกัน^๑

จากเหตุผลดังกล่าวนี้เองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มีการนิเทศการศึกษาขึ้นทั้งในระบบการศึกษา และในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะ

๑. การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการส่งเสริมคุณภาพทางการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

๒. การนิเทศการศึกษาจะช่วยพัฒนาครูทางการเรียนการสอนและทางวิชาการ

๓. การนิเทศสามารถกระตุ้นและนำทางความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน

๔. โรงเรียนจำเป็นต้องอบรมครูต่อเนื่องกันไปเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ

๕. โรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑ - ๑๒.

สามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครูและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน^๑

/ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ลักษณะการแบบนี้ก่อให้เกิดปัญหามากมายหลายประการซึ่งมีทั้งปัญหาภายในระบบการศึกษาและปัญหานอกระบบการศึกษา ถ้าจะกล่าวถึงปัญหาภายในระบบการศึกษา "ตัวครูผู้สอนนับว่าเป็นตัวจักรสำคัญที่จะก่อให้เกิดปัญหาทางการพัฒนาการศึกษา ปัญหาที่เกิดขึ้นมีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพที่ยังไม่ได้มาตรฐานโดยทั่วถึง การมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาชีพครู การไม่ศึกษาให้เข้าใจปรัชญาการศึกษาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ครูยังไม่กล้าแสดงหรือเสนอความคิดเห็นในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหา"^๒ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต้องหาทางแก้ไขโดยเร็วเพราะคุณภาพของครูเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดให้มีการนิเทศภายในอันจะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของครูในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้ สำหรับปัญหานอกระบบการศึกษานั้นเกิดขึ้นเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและอื่น ๆ ทำให้มีผลกระทบต่อกระบวนการทางการศึกษา การศึกษาก็ต้องเปลี่ยนไป ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยเฉพาะครูซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบทางการศึกษาที่ใกล้ชิดที่สุดกับตัวนักเรียน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และอบรมผู้เรียน ซึ่งจะต้องเป็นกำลังสำคัญของสังคมในอนาคต จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ทันสมัยในวิทยาการต่าง ๆ การนิเทศการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูให้เป็นผู้ที่มี

^๑นิสิตปริญญาโทสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร, "การนิเทศภายในโรงเรียน: ทัศนะของตนเอง", ใน รายงานการสัมมนาการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีการศึกษา ๒๕๑๘ (กรุงเทพมหานคร : แผนกวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๘๖ - ๘๗.

^๒นิสิตปริญญาโท ปีที่ ๒ สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร, "โฉมหน้าใหม่ของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย", รายงานผลการสัมมนา (กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๐.

คุณภาพในด้านวิชาชีพได้^๑

นอกจากนั้นแนวโน้มของมัธยมศึกษาตามสาระสำคัญข้อหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ได้กล่าวถึงนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไว้ว่า

"การจัดการศึกษาในระดับมัศึกษามีนโยบายที่จะกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาระดับต่อจากภาคบังคับให้มากขึ้นและก่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาจึงได้มุ่งเน้นการขยายและจัดตั้งโรงเรียนมัธยมตอนต้นออกไปสู่ชนบทเพิ่มมากขึ้นโดยได้กำหนดเป้าหมายที่จะเพิ่มจำนวนนักเรียนมัธยมตอนต้นจากประมาณ ๑,๒๐๐,๐๐๐ คน ในตอนต้นแผนเป็นประมาณ ๑,๘๐๐,๐๐๐ คน ในปลายแผนซึ่งคิดเป็นสัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อประชากรในกลุ่มอายุ ๑๒ - ๑๔ ปี เป็นร้อยละ ๔๘ ส่วน ระดับมัธยมตอนปลายซึ่งประกอบด้วยมัธยม - สายสามัญ กรมอาชีวศึกษา และการศึกษาอื่น ๆ คือ การศึกษาพยาบาล ทหาร-ตำรวจ นั้น นอกจากมีนโยบายกระจายโอกาสทางการศึกษาให้มากขึ้นแล้วยังเน้นเรื่องปรับปรุงคุณภาพให้มากขึ้น . . ."^๒

จากสาระสำคัญนี้จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการมัธยมศึกษาในอนาคตประการหนึ่งก็คือการเพิ่มจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมตำบล ผลกระทบที่จะเกิดจากการเพิ่มจำนวนโรงเรียนนี้จะเกิดกับผู้ทำหน้าที่นี้เทศการศึกษ ในอนาคตจะต้องเพิ่มศึกษานิเทศก์มากขึ้น คุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ก็ต้องเปลี่ยนไปเพราะครู - อาจารย์ในโรงเรียนมีวุฒิสูงขึ้น หรือถ้าจำนวนศึกษานิเทศก์มีไม่พอเพียง การนิเทศก์จะต้องเป็นไปในลักษณะของการกระตุ้นให้เกิดการนิเทศภายใน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๓.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กองแผนงานการศึกษา, "แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙)," เอกสารประกอบการเรียนวิชาการวางแผนการศึกษา (กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า ๑ - ๕. (อัดสำเนา)

โรงเรียนให้มากขึ้น ฉะนั้นระบบการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องจัดทำขึ้นควบคู่ไปกับการนิเทศการศึกษาจากภายนอกเพื่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาอันเป็นสิ่งพึงปรารถนา

ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) นั้น นอกจากจะมีนโยบายที่จะกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแล้ว ยังได้มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพของการศึกษาโดยได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"... มุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการปรับปรุงระบบการดำเนินงานอันได้แก่ การวางระบบการตรวจสอบมาตรฐานและวิถีสถาณะ การติดตามผล และการนิเทศการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมตลอดจนฝึกอบรมครูประจำการให้สอนตามหลักสูตรใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ"^๑

จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญประการหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษาระดับนี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการนิเทศการศึกษาไว้ด้วย เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพของครูผู้สอนอันจะส่งผลไปยังคุณภาพของการศึกษาในที่สุด

อนาคตของการมัธยมศึกษาได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายประการโดยเฉพาะในเรื่องของหลักสูตร และบทบาทของครูมัธยมศึกษาในอนาคต ในเรื่องนี้ สุจริต เพียรชอบ ได้กล่าวถึงแนวโน้มของหลักสูตรมัธยมศึกษาของไทยในอนาคต ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ในแง่ของบทบาทครูว่า

"...บทบาทของครูในโรงเรียนมัธยมจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ครูในโรงเรียนมัธยม นอกจากจะทำการสอน ให้คำปรึกษาแนะแนวแก่นักเรียนแล้ว จะทำหน้าที่วิจัยบริการสังคมและถ่ายทอดวัฒนธรรมเหมือนอาจารย์ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน นอกจากนั้นโรงเรียนมัธยมในอนาคตจะใช้สื่อการสอนมากขึ้นโดยเฉพาะสื่อการสอนที่เป็น Hardware ครูจะใช้

^๑ เรื่องเดียวกัน.

สื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งครูและนักเรียนจะใช้สื่อการสอนเหล่านี้เป็นเครื่องช่วยสอนและแสวงหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ"^๑

ปราณี เอกกิ่งพล ก็ได้อีกว่าถึงแนวโน้มของการมัธยมศึกษาว่า

"...แนวโน้มจะเป็นไปในรูปของ Learning Society ครูและนักเรียนจะเรียนรู้ซึ่งกันและกันเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ของเด็กจะมีมาก ครูจึงต้องเรียนรู้และศึกษาเด็กและเด็กเองก็ยังคงต้องการที่พึ่ง ชี้แนะให้ เห็นว่าอะไรถูกอะไรผิด

- ระบบการเรียนการสอนจะเปลี่ยนแปลงไปสู่นวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ การเรียนแบบโปรแกรม เครื่องช่วยสอน การเรียนแบบเอกัตบุคคล และอื่น ๆ เนื่องด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรมการศึกษาและศิลปวิทยาการใหม่ ๆ ทางการศึกษาที่เกิดขึ้น"^๒

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมานี้ก็พอจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า การนิเทศศึกษานับวันก็จะมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในระบบการศึกษา จึงจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีขึ้นโดยเฉพาะการนิเทศศึกษาภายในโรงเรียน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศศึกษา

ในการดำเนินงานใด ๆ ก็ตามจำเป็นจะต้องมีการวางจุดมุ่งหมายที่แน่นอนเอาไว้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติจะได้ทราบแน่ชัดว่าจะต้องกระทำสิ่งใด เพื่อให้เกิดผลอย่างไร ในการนิเทศศึกษาก็เช่นเดียวกันจำเป็นจะต้องมีจุดมุ่งหมาย ในเรื่องนี้มีนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นไว้ต่าง ๆ กัน อาทิเช่น

^๑สุจรีต เพียรชอบ, "หลักสูตรมัธยมของไทยในอนาคตตามทัศนะของนักอนาคตนิยม"

ประมวลบทความเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนระดับมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๐ - ๑๑.

^๒ปราณี เอกกิ่งพล, ปัญหาและแนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตร (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๒), หน้า ๕๓.

กรีน เจ. ไมเนอร์ (Gwynn J. Minor) ให้ความเห็นว่าจุดมุ่งหมายหลักของการนิเทศ
การศึกษาคือ

๑. เพื่อช่วยเหลือครูให้เข้าใจเด็กดีขึ้น
๒. เพื่อช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่ยอมรับของผู้
บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
๓. เพื่อช่วยครูในการจัดหาและเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการสอน
๔. ช่วยให้ครูปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
๕. สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ครู โดยการนำเอาความสามารถพิเศษและประสบการณ์^๑
ของเขามาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยการให้เป็นที่ปรึกษาของครูใหญ่
๖. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักวิธีการประเมินผลการเรียนของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ
๗. กระตุ้นให้ครูรู้จักการประเมินผลงานของตัวเอง
๘. ช่วยให้ครูมีความรู้สึกว่าได้ผลสำเร็จ มีความอบอุ่นใจ ปลอดภัยและมีความเชื่อมั่น
ในตนเอง
๙. กระตุ้นให้ครูร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตร เพื่อปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสม
กับท้องถิ่น
๑๐. ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อ
ช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาของโรงเรียนและนักเรียน^๑

บริกส์ (Briggs) และจัสท์แมน (Justman) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
ไว้ ๔ ข้อ คือ

^๑Gwynn J. Minor, Theory and Practice of Supervision. (New York :
Dodd, Mead & Company, 1964), pp. 27 - 31.

๑. เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำในวิชาชีพ (Professional Leadership)
๒. เพื่อพัฒนาการสอนของครูให้ดีขึ้น (Improvement of Teaching)
๓. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครู (Aiding Teacher's Growth)
๔. เพื่อนำทางให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูกับชุมชน (Guiding Staff and Community Relations)^๑

อดัมส์ (Adams) และดิกกี (Dickey) ได้ให้ความมุ่งหมายของการนิเทศไว้ดังนี้

๑. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
๒. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูรู้ว่าอะไรที่เป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร
๓. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ
๔. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
๕. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชน เข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุน

โรงเรียน

๖. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา^๒

ในเรื่องจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาถ้ามองให้แคบ เข้าสู่ด้านการสอนของครูจะเห็นว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายในการช่วยเหลือและปรับปรุงครูซึ่ง นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ได้สรุปไว้ ๖ ประการ และเรียกเป็นอักษรย่อดังนี้ คือ OSMMAE ซึ่งย่อมาจาก

^๑Thomas H. Briggs and Joseph Justman, Improving Instruction Through Supervision, p. 406.

^๒นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, ชี้ทางนักบริหารการศึกษา (กรุงเทพฯ : เอ็ดส.เอ็ม.เอ็ม., ๒๕๒๔), หน้า ๒๓๙ - ๒๔๐.

- O - Objectives การช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการสอน
- S - Subject Matters การช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน
- M - Method การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้วิธีการสอน
- M - Materials การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้วัสดุ อุปกรณ์ประกอบการสอน
- A - Activities การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการสอน
- E - Evaluation การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงวิธีการประเมินผลการเรียนการสอน^๑

สำหรับกรณีเทศการศึกษานในประเทศไทย ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๔^๒ ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษาวาดังต่อไปนี้คือ

๑. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
๒. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
๓. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๐ - ๒๔๑.

^๒ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยกรณีเทศการกรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๔ (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔), หน้า ๓ - ๔.

๔. เพื่อรักษา พิจารณาส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ

๕. เพื่อให้ความช่วยเหลือ และประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวง

และสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนงานขององค์การระหว่างประเทศ

นอกจากนั้น นักการศึกษาไทยหลายท่านก็ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น

สาย ภาณุรัตน์ ได้กำหนดความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์นั้น
๒. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการของเด็กตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก
๓. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
๔. ช่วยเสริมสร้างขวัญและความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานของคณะครู
๕. ช่วยส่งเสริมให้ครูได้ใช้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่
๖. ช่วยครูให้พัฒนาการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น
๗. ช่วยเหลือครูใหม่ให้เข้าใจระบบงานในโรงเรียนและงานในอาชีพครู
๘. ช่วยประเมินผลงานของครูตามแนวทางที่ตกลงกันไว้
๙. ช่วยครูแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและช่วยวางแผนการสอนให้เหมาะสม
๑๐. ช่วยประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนให้ประชาชนทราบ
๑๑. ช่วยค้นหาปัญหาของโรงเรียนและหาทางแก้ไขปัญหานั้น
๑๒. ช่วยปกป้องครูไม่ให้อุทกใช้งานเกินขอบเขต และไม่เป็นที่รังเกียจ

กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, งานนิเทศการศึกษาลำดับที่ ๓๖/๒๕๒๐ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๒๑), หน้า ๓๑ - ๓๖.

สังค อุทรานันท์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา คือ

๑. เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษาเป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้คนในองค์กรนั้น ๆ มีความรู้ความสามารถในการทำงานให้มากขึ้น
๒. เพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างสรรค์ วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๓. เพื่อประสานสัมพันธ์ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความร่วมมือ สร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนกับสังคมโดยรวม
๔. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจความสบายใจ และมีกำลังใจในการทำงาน^๑

จากแนวคิดของนักการศึกษาทั้งหลาย เมื่อพิจารณาแล้ว ก็พอจะสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายหลักของการนิเทศการศึกษา คือมุ่งที่จะช่วยเหลือและประสานงานในด้านวิชาการภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตร เพื่อช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อช่วยปรับปรุงและประเมินผลการเรียนการสอน ตลอดจนช่วยทำให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพครู ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความละเอียดและสลับซับซ้อน เป็นงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย จุดมุ่งหมายก็เพื่อต้องการจะพัฒนาบุคคลนั้นให้ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑สังค อุทรานันท์, "การนิเทศภายในโรงเรียน," เอกสารประกอบคำบรรยายการอบรมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ ๕ (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๓. (ยึดสำเนา)

หลักการนิเทศการศึกษา

การปฏิบัติงานในหน่วยงานใดและระดับใดก็ตามถ้าจะให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพแล้วผู้ดำเนินงานจะต้องมีหลักยึดในการทำงาน เพราะหลักการเป็นกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับที่จะนำไปตัดสินใจในการเลือกแนวทางปฏิบัติเพื่อให้งานนั้นบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับการนิเทศศึกษานั้น ผู้นิเทศก็จำเป็นที่จะต้องยึดถือหลักการในการนิเทศการศึกษา เป็นแนวทางในการดำเนินงาน หลักการในการนิเทศศึกษานั้นมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดไว้ต่าง ๆ กันดังนี้ คือ

ฮาโรลด์ พี.อดัมส์ (Harold P. Adams) และแฟรงค์ จี.ดิกกี (Frank G. Dickey) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักสำคัญในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้คือ

๑. มุ่งช่วยครูให้เป็นผู้รู้จักคิดค้นวิธีการทำงานด้วยตนเองมีความสามารถในการนำตนเอง และสามารถตัดสินใจปัญหาของตนเองได้
๒. มุ่งให้ครูได้เรียนรู้ว่าอะไรคือปัญหาที่กำลังเผชิญหน้าอยู่และจะหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร
๓. มุ่งช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคง และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของครูให้สูงขึ้น
๔. มุ่งช่วยให้ครูมีความคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำมาใช้ด้านการเรียนการสอนได้
๕. มุ่งเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้บริหารและการสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
๖. มุ่งช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาการศึกษาที่ถูกต้อง^๑

^๑Harold P. Adams, and Frank G. Dickey, Basic Principle of Supervision. (New York : American Book Company, 1953), pp. 22 - 41.

เบอร์ตัน (Burton) และบรึคเนอร์ (Brueckner) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าหลักการนิเทศ การศึกษามีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. การนิเทศการศึกษาควรมีความถูกต้องตามหลักวิชา (Theoretically sound) หมายความว่า การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้ทั้งควรเป็นไป ตามความเป็นจริงและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

๒. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientific) หมายความว่า การ นิเทศการศึกษาควร เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบและมีวิธีการในการศึกษาปรับปรุงและประเมินผล การนิเทศควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้

๓. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย (Democratic) หมายความว่า การนิเทศการศึกษาจะต้องเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการ ดำเนินงานและใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

๔. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นการสร้างสรรค์ (Creative) หมายความว่า การ นิเทศการศึกษาควรเป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล แล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดง ออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่^๑

เกล็น จี.อาย (Glen G. Eye) และคณะ ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา ในแง่ของความสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย คือ

๑. มีความเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๒. กำหนดหน้าที่ที่ต้องการสำหรับแต่ละบุคคลไว้แน่นอนชัดเจน

^๑William H. Burton and Leo J. Brueckner, Supervision : A Social Process. (New York : Appleton Century - Crafts, 1955), pp. 71 - 72.

๓. คำนี้ถึงความพอใจของแต่ละบุคคลในการแบ่งงานหรือมอบหมายหน้าที่ให้ผู้อื่น^๑

โทมัส เอช.บริกส์ (Thomas H. Briggs) และโจเซฟ จัสต์แมน (Joseph Justman) ได้แสดงทัศนะในเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียด คือ

๑. การนิเทศการศึกษาจะต้องเป็นการเสริมสร้างและ เป็นการสร้างสรรค์
๒. การนิเทศการศึกษาต้องเป็นประชาธิปไตย
๓. การนิเทศการศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับการรวบรวมแหล่งวิทยากรเข้า เป็นกลุ่มมากกว่าที่จะแบ่งแยกผู้นิเทศออกเป็นรายบุคคล
๔. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าที่จะ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
๕. จุดมุ่งหมายสูงสุดของการนิเทศการศึกษาก็คือ การหาทางช่วยให้เด็กได้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการศึกษา
๖. การนิเทศการศึกษาจะต้องหาทางส่งเสริมความ เจริญงอกงามและพัฒนาการของครู โดยเฉพาะในเรื่องความถนัดของแต่ละบุคคล
๗. การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการ เสริมสร้างความรู้สึกอบอุ่นและมนุษย์สัมพันธ์ในคณะครู
๘. การนิเทศการศึกษา ควรเริ่มต้นจากสภาพที่กำลัง เป็นอยู่ในปัจจุบัน
๙. การนิเทศการศึกษาควร เป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าและความพยายามของครูให้สูงขึ้น
๑๐. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นการปรับปรุง ส่งเสริมสมรรถภาพทัศนคติของครูให้ถูกต้อง
๑๑. การนิเทศการศึกษา ควรเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตอง

^๑Glen G. Eye, Lanore A. Netzer and Robert D. Kray, Supervision of Instruction, 2d.ed. (New York : Harper and Row Publisher, 1971), p. 52

๑๒. การนิเทศการศึกษา ควรใช้เครื่องมือและวิธีง่าย ๆ
๑๓. การนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล
๑๔. การนิเทศการศึกษา ควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและสามารถประเมินผลได้ด้วย

ตนเอง^๑

เจมส์ อาร์.มาร์ค (James R. Marks), อีเมอร์ สตูปล์ (Emery Stoops) และจอยส์ คิง-สตูปล์ (Joice King-Stoop) ได้ให้หลักเบื้องต้นของการนิเทศการศึกษาว่า

๑. การนิเทศเป็นบริการที่จะทำให้เป็นทีมและอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน
๒. บริการทางด้านการนิเทศจะต้องอยู่ในความรับผิดชอบของครูใหญ่
๓. การนิเทศควรถูกปรับให้ตรงกับความต้องการของบุคลากรแต่ละบุคคลในโรงเรียน
๔. การนิเทศช่วยจำแนกและประกาศความต้องการของบุคลากรและต้องให้เกิดผลดี
๕. การนิเทศช่วยให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาแจ่มชัดยิ่งขึ้น
๖. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยปรับปรุงทัศนคติและสัมพันธภาพของมวลสมาชิกของคณะบุคคลในโรงเรียน และช่วยพัฒนาในด้านความรู้สึกร่วมกันในด้านดี
๗. การนิเทศจะต้องช่วยในการจัดและบริหารกิจกรรมร่วมหลักสูตรซึ่งจัดสำหรับนักเรียน
๘. ความรับผิดชอบในการปรับโครงการของการนิเทศในโรงเรียนนั้น จะต้องเป็นหน้าที่ของครูซึ่งทำเพื่อขึ้นเรียน และเป็นความรับผิดชอบของครูใหญ่ในการทำเพื่อโรงเรียน
๙. จะต้องมีการจัดให้มีงบประมาณด้านการนิเทศไว้ในงบประมาณประจำปี
๑๐. การวางแผนด้านการนิเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาวจะต้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม
๑๑. จะต้องจัดให้มีคณะบุคคลเป็นผู้บริหารโครงการนิเทศ
๑๒. การนิเทศการศึกษาควรจะช่วยในการแปลและนำเอาการค้นพบทางการวิจัยทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้
๑๓. การวัดประสิทธิผลของโครงการนิเทศควรจะทำโดยที่ผู้ร่วมในโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้อง

^๑Thomas H. Briggs and Joseph Justman, Improving Instruction

มีส่วนช่วยเหลือวิชา ๑๗๐ ๕๑๓ .

ฟรานเซท (Franseth) ให้ข้อเสนอแนะถึงหลักการนิเทศการศึกษาโดยเน้นในด้านบทบาทของผู้นำกลุ่ม กล่าวโดยสรุปมี ๔ ประการดังนี้ คือ

๑. การนิเทศจะให้ผลอย่างสูงสุดในการปรับปรุงการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นให้ความสำคัญแก่วิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งได้พิจารณาตกลงร่วมกันโดยคณะครูและศึกษานิเทศก์
๒. การนิเทศจะมีความหมายสำหรับครูจะต้องให้ครู ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในเรื่องใด
๓. การนิเทศที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ยั่วยุและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการช่วยเหลือครู และต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
๔. การนิเทศจะให้ได้ผลควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาและช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหาตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน^๒

นอกจากนักการศึกษาต่างประเทศแล้ว นักการศึกษาของไทยก็ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ เช่น

^๑James R. Marks, Emery Stoops and Joice King - Stoop, Handbook of Educational Supervision : A Guide for the Practitioner. (Boston : Allyn and Bacon, 1971), pp. 3 - 4.

^๒Jane Franseth, Supervision as Leadership. (New York : Row Peterson and Company, 1961), pp. 23 - 28.

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคณะ ได้เสนอหลักเกณฑ์สำคัญ ๆ ในการจัดการนิเทศ การศึกษาซึ่งคล้ายคลึงกับความเห็นของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วและมีบางส่วนที่แตกต่างออกไปคือ

๑. การจัดการนิเทศการศึกษาจะต้องทราบความต้องการของครูแล้ววางแผนการนิเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ
๒. ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของครู และทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ๆ แล้วพิจารณาหาทาง ช่วยแก้ไข
๓. รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครูแล้วนำมาพิจารณาร่วมกัน
๔. ต้องยอมรับนับถือและให้ความสำคัญแก่บุคลากรที่ร่วมงานในโรงเรียนนั้น ๆ
๕. ช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับองค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๖. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มาทำการวิเคราะห์และวิจัย
๗. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของการศึกษาอย่างแจ่มแจ้งเพื่อจะได้ ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย^๑

รองรัตน์ อิศรภักดี มีความเห็นว่าหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญคือ

๑. จะต้อง เป็นการแสวงหาช่องทางที่จะกระตุ้นให้เกิดความคิดอ่านและปฏิบัติการทาง สร้างสรรค์
๒. ให้โอกาสแก่ทุกคนได้บรรลุผลตามวิถีก้าวของเขาโดยมิได้หักหาญเอาแต่ใจหรือ ถือหลักวิชาเป็นเกณฑ์จนบุคคลอื่นก้าวตามไม่ทัน
๓. ให้แต่ละคนมีโอกาส เสนอผลงานตามความสามารถของตนไม่ปล่อยให้คนใดหรือหมู่ใด ผูกขาดความ เป็นผู้ผู้นำในการงาน

^๑วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีกาพลินธุ์, และสุพิชญา ธีระกุล, การนิเทศ- การศึกษา (สมุทรปราการ : ชนิษฐการพิมพ์และโฆษณา, ๒๕๒๐), หน้า ๒๒ - ๒๓.

๔. สนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมมีออกความคิดเห็นตัดสินใจชี้ขาดในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการตัดสินใจชี้ขาดนั้นมีผลถึงผู้นั้นด้วย

๕. ยอมรับนับถือความแตกต่างของแต่ละคน และใช้ความแตกต่างนั้น เป็นสิ่งประกอบในการพิจารณาการปฏิบัติงานหรือการมอบหมายงานแก่บุคคลนั้น

๖. ยอมรับความสำคัญของครูในสภาพการเรียนของโรงเรียนและยอมให้ครูได้มีส่วนร่วมในการแก้หรือขจัดปัญหาที่ครูได้ประสบมา

๗. พยายามทำให้ครูมีความสำนึกในความมั่นคงของหน้าที่การงาน มีกำลังใจ มีมานะที่จะปฏิบัติหน้าที่ มีความพอใจในผลสำเร็จของงาน มีใจกล้าหาญและยุติธรรมในการสำรวจความสามารถและความบกพร่องของตนเอง เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงการงานให้ดีขึ้น

๘. ทำให้มีพัฒนาการในนโยบายการนิเทศการศึกษาและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

๙. นำเอาความรู้ที่เกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก กระบวนการเรียน ระเบียบสภาพของสังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์และการพัฒนาการของหลักสูตรวิชาชีพระยะยาวมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียน

๑๐. ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือในการทดลองและค้นคว้าทางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาและนำผลที่ได้มาใช้ให้เกิดผลดี

๑๑. ยอมรับในความสำคัญของการวางแผนระยะยาว การประเมินผลและสนับสนุนกระบวนการดังกล่าวด้วย^๑

นอกจากนี้หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ก็ได้ให้หลักในการนิเทศการศึกษาไว้

๔ ประการ คือ

๑. การนิเทศการศึกษาคือปรัชญา
๒. การนิเทศการศึกษาต้องการความร่วมมือ
๓. การนิเทศการศึกษาเป็นงานสร้างสรรค์

^๑รองรัตน์ อิศรภักดี, "การนิเทศการศึกษา," ศูนย์ศึกษา : ๖ - ๗.

๔. การนิเทศการศึกษาทำให้เกิดผลในทางบวก^๑

กล่าวโดยสรุปแล้วในการจัดการนิเทศการศึกษาคควรมีหลักการเป็นพื้นฐานเพื่อจะได้ใช้เป็นหลักยึดในการทำงาน อันจะทำให้งานบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ: ใด ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานในหน่วยงานจำเป็นต้องศึกษาลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคลในหน่วยงานนั้น ๆ ตลอดจนจะต้องคำนึงถึงนโยบายในการบริหารด้วย เพื่อจะได้นำหลักการมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

การนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาแต่เดิมนั้นกระทำโดยศึกษานิเทศก์ แต่ปัจจุบันนี้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ในด้านการจัดการศึกษาก็มีการขยายตัวในด้านจำนวนโรงเรียนและขนาดของโรงเรียน ทำให้อัตราของครูและนักเรียนเพิ่มมากขึ้น การนิเทศการศึกษาโดยอาศัยกำลังของศึกษานิเทศก์ย่อมไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถจะให้บริการด้านการนิเทศการศึกษาแก่โรงเรียนได้อย่างทั่วถึงจึงต้องมีระบบการนิเทศการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งคือ "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน" ซึ่งเป็นการนิเทศการศึกษาที่จัดทำขึ้นภายในโรงเรียนโดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ ในเรื่องนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเอาไว้หลายท่าน ซึ่งส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน เช่น

สงัด อุทรานันท์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือ กิจกรรมหรือกระบวนการศึกษาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนโดยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดในโรงเรียนนั้น ๆ"^๒

^๑ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือนิเทศการศึกษภาคปฏิบัติ (พระนคร : โรงพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ๒๕๑๒), หน้า ๒๗.

^๒ สงัด อุทรานันท์, "การนิเทศภายในโรงเรียน," ในเอกสารประกอบคำบรรยายการอบ-
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับสูง รุ่นที่ ๕, หน้า ๑ - ๒ (อัตสำเนา)

กฤษฎี น้ำเพชร สรุปลงความเห็นในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึง "ความพยายามทุกชนิดของผู้บริหารโรงเรียนในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น"^๑

๑- อาคม จันทสุนทร กล่าวว่า "การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษา โดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศจะได้แก่ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดหรือสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น"^๒

นิสิตปริญญาโทสาขาวิชานิติศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา ได้สรุปลงความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า "เป็นการนิเทศการศึกษาโดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดหรือสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้นโดยจะทำหน้าที่นิเทศการเรียนการสอนภายในโรงเรียนนั้น ๆ โดยหลักการ ก็คือทำหน้าที่วางแผน ประสานงาน ช่วยเหลือ แนะนำ บริการด้านต่าง ๆ แก่ครูอาจารย์ภายในโรงเรียน"^๓

จากความหมายที่มีผู้กล่าวไว้เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนก็พอจะสรุปได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนก็คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ในสถานศึกษาร่วมมือกันจัดขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงงานต่าง ๆ อันเป็นการส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

^๑ กฤษฎี น้ำเพชร, "วิธีปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๖.

^๒ อาคม จันทสุนทร, "การนิเทศภายในโรงเรียน," สามัญศึกษา ๑๓(สิงหาคม ๒๕๑๙):๔๘

^๓ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชานิติศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีที่ ๒ ภาควิชาบริหารการศึกษา "การนิเทศภายในโรงเรียน," โครงการส่งเสริมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี (กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๑.

ผู้เทศการศึกษและผู้เทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักก็คือมุ่งพัฒนาครูให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นเพื่อทำให้การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหมาย ผู้เทศการศึกษาจึงเป็นบุคคลใดก็ตามที่สามารถปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายนี้ ในเรื่องนี้ คิมบอลล์ ไวลส์ มีความเห็นว่า "การนิเทศการศึกษาไม่จำเป็นจะต้องจำกัดว่าเป็นศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งจึงจะทำการนิเทศได้ สมาชิกคนใดคนหนึ่งก็ตามที่มีส่วนช่วยครูให้ทำการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้นก็ถือว่าเป็นการนิเทศการศึกษา เช่นเดียวกัน"^๑

อดัมส์ (Adams) และดิกกี (Dickey) ก็มีความเห็นในเรื่องของผู้นิเทศคล้ายคลึงกับไวลส์ โดยกล่าวไว้ว่า "ผู้บริหารหรือผู้นิเทศคือบุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูน และปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน ดังนั้นอาจจะเป็นครูใหญ่ในโรงเรียนหรือผู้ช่วยเหลือแขนงใดแขนงหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น พลศึกษา ดนตรี หรืออาจจะเป็นศึกษานิเทศก์ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนก็ได้"^๒

สำหรับนักการศึกษาของไทย ก็ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับผู้เทศการศึกษาเอาไว้บ้าง แต่เน้นหนักไปถึงผู้เทศภายในโรงเรียน เช่น

อาคม จันทสุนทร ให้ความเห็นไว้ว่า "การนิเทศภายในโรงเรียนจะเป็นการจัดการนิเทศการศึกษาโดยบุคคลากรในโรงเรียนเอง ผู้เทศการศึกษาจะได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่

^๑Kimball Wiles, Supervision for Better Schools 3d. ed. (Englewood Cliff, N.J. : Prentice - Hall, 1967), p.5.

^๒Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principle of Supervision. (Ran Nagar, New Delhi : Eurasia Publishing House, 1966), p.3.

หัวหน้าหมวดหรือสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น"^๑

ในทัศนะของสุนีย์ เอี่ยมอดุลย์ ผู้ที่สามารถทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาก็ก็คือบุคคลดังต่อไปนี้คือ

๑. ศึกษานิเทศก์

๒. ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือ
อธิการวิทยาลัย ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองอธิการฝ่าย
วิชาการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ หัวหน้าภาควิชาต่าง ๆ

๓. ผู้ที่สถานศึกษาเชิญไปให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว

๔. ครู - อาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ^๒

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้นิเทศและผู้นิเทศภายในโรงเรียนที่มีผู้แสดงทัศนะไว้ พอจะรวมความ
ได้ว่า ผู้นิเทศคือบุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อปรับปรุงสมรรถภาพการเรียนการสอน
โดยการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้ความร่วมมือมากกว่าการแนะนำหรือสั่งการแต่เพียงอย่างเดียว
สำหรับผู้นิเทศภายในโรงเรียนก็คือบุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน เช่น ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่
หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์
ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่โรงเรียนได้คัดเลือกหรือแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือครูในการปรับปรุง
การเรียนการสอนให้ดีขึ้น

^๑ อาคม จันทสุนทร, "การนิเทศภายในโรงเรียน," สามัญศึกษา : ๔๘.

^๒ สุนีย์ เอี่ยมอดุลย์, "การจัดการนิเทศภายในวิทยาลัยครูภาคเหนือ" (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓),
หน้า ๔๑.

งานหลักที่สำคัญของการนิเทศการศึกษา

การที่จะกระทำสิ่งใดก็ตาม ผู้ทำจะต้องรู้ว่าสิ่งที่จะทำนั้นมีอะไรบ้างในการจัดการนิเทศ การศึกษาก็เช่นเดียวกัน ผู้นิเทศจะต้องรู้รายละเอียดของงานหลักที่สำคัญในการนิเทศการศึกษา ใน เรื่องนี้มีผู้ให้รายละเอียดที่น่าสนใจคือ

เบน เอ็ม. แฮร์ริส (Ben M. Harris) ได้กำหนดภารกิจหลักที่สำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ ๑๐ ประการคือ

๑. งานเกี่ยวกับด้านหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวกับการวางโครงสร้างหลักสูตร ทำประมวลการสอน โครงการศึกษา กำหนดตัวผู้สอน วัน เวลา สถานที่และแบบวิธีสอน ตลอดจนสร้างเกณฑ์มาตรฐาน การสอนและบรรจุหน่วยกิตวิชาต่าง ๆ ลงในการสอน
๒. การจัดระบบการสอน โดยจัดนำหลักสูตรที่วางไว้มาใช้จัดกลุ่มนักเรียนและจัด ตารางสอน
๓. การคัดเลือกบุคลากรผู้สอน โดยเลือกสรรมาให้เหมาะกับงาน มีการค้นหา สอบ- คัด เลือกและเก็บรักษาทะเบียนเกี่ยวกับตัวบุคคล
๔. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ออกแบบและจัดเตรียมบริภัณฑ์ที่ความสะดวกและ เหมาะสมกับผู้สอน รวมถึงการจัดวางแผนอาคารเรียนที่ถูกต้อง และมีเครื่องแสดงบอกที่เก็บบริภัณฑ์ ทางการศึกษาให้หยิบใช้ได้ง่าย
๕. จัดวัสดุอุปกรณ์การสอน ตรวจสอบ และคัดเลือกวัสดุและอุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการสอน
๖. การจัดอบรมครูประจำการโดยจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ครูก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นทางด้านวิชาการ
๗. จัดปฐมนิเทศสมาชิกใหม่ให้รู้และเข้าใจในสิ่งที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อลดอุปสรรค และให้ทำงานได้ผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

๘. จัดบริการด้านอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย หลักการของการสอนของโรงเรียน เช่นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเพื่อไม่ให้กีดขวางการสอน การจัดบริการด้านต่าง ๆ ให้ครูใช้สมรรถภาพของตนได้เต็มที่

๙. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในทางที่เกี่ยวข้อกับการสอน ประกอบด้วย การแจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนได้ทราบ แสวงหาและเลือกใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

๑๐. การประเมินผล มีการวางแผนจัดระเบียบประเมินผล และดำเนินการประเมินผลในทุกแง่ของโรงเรียนที่จะมีผลต่อการสอน^๑

การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น งานนิเทศที่ผู้บริหารและผู้นำที่นี้เทศควรจัดให้มีขึ้นภายในโรงเรียนได้อย่างง่าย ๆ ในสังคมไทยตามทัศนะของนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ก็คือ

๑. การปรุมนิเทศครูใหม่
๒. การจัดบริการทางด้านการสอน
๓. การจัดให้ครูใหม่สังเกตการสอนของครูอาวุโสที่มีประสบการณ์การสอนมานานและมีความสามารถเชี่ยวชาญทางการสอน
๔. การสังเกตการสอนในชั้น เพื่อช่วยเหลือครูมิใช่เป็นการจับผิด
๕. การจัดให้ครูได้เยี่ยมเยียนดูการสอน และการดำเนินงานของโรงเรียนอื่นที่อยู่ข้างเคียง หรือต่างจังหวัดถ้ามีงบประมาณ
๖. การจัดเยี่ยมเยียนการสอนของครูในชั้นอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นระดับเดียวกันหรือต่างระดับ
๗. การจัดให้มีการสาธิตการสอน จะจากผู้เชี่ยวชาญหรือครูด้วยตนเอง หรืออาจจะเป็นครูใหญ่ถ้าได้รับการขอร้องจากครู

^๑Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education, pp. 13 - 14.

๔. การจัดให้มีการร่วมมือและช่วยเหลือกันในระหว่างกลุ่มโรงเรียนทางด้านวิชาการ
๕. การจัดให้มีสัปดาห์แห่งความก้าวหน้าทางวิชาการ อาจจะให้ครูหรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาบรรยายในหัวข้อ เรื่องที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการหรือสนใจ
 ๑๐. การจัดให้มีกลุ่มอภิปรายย่อย ๆ ตามความสนใจของครู
 ๑๑. การจัดให้มีการประชุมอบรมในระหว่างฤดูร้อนประมาณ ๑ - ๒ สัปดาห์ (ถ้ามีงบประมาณ)
 ๑๒. การส่งครูไปร่วมในการอบรมต่าง ๆ เมื่อมีกำลังและโอกาส
 ๑๓. การรับวารสารทางวิชาการต่าง ๆ ไว้ให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า โดยจัดไว้ในที่ที่ครูหยิบอ่านได้สะดวก
 ๑๔. การแนะนำครูให้เข้าเป็นสมาชิกสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ
 ๑๕. การให้คำปรึกษาหารือทางด้านส่วนตัวและด้านวิชาการแก่ครู ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
 ๑๖. การสนับสนุนให้ครูไปศึกษาเพิ่มเติมถ้ามีโอกาสและกำลังพอ
 ๑๗. การสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในหมู่ครู เช่น จัดเลี้ยงวันสัมมนา (คุยกันทางวิชาการในขณะรับประทานอาหารกลางวันโดยมีครูคนหนึ่งนำในการสนทนาและคนอื่นได้ถามหรือเสริมการสนทนา) จัดให้มีปาฐกถาเป็นครั้งคราว เชิญบุคคลภายนอกหรือผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ดีในบางเรื่องมาร่วม
 ๑๘. การส่งเสริมให้ครูเขียนบทความทางวิชาการไปลงหนังสือวารสารต่าง ๆ
 ๑๙. การนำครูไปทัศนศึกษาสถานที่ที่จะให้ความรู้ทางวิชาการเพิ่มเติมและเป็นประสบการณ์จริง ๆ แก่ครู
 ๒๐. การจัดรายการเล่าสู่กันฟัง หรือเขียนสู่กันอ่านโดยครูใหญ่กำหนดให้ครูคนหนึ่งอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ แล้วให้ครูมาคุยหรือเขียนย่อให้ครูคนอื่น ๆ ได้ฟังหรือได้อ่าน

จากการศึกษางานหลักที่สำคัญซึ่งมีผู้แสดงทัศนะ เอาไว้พอจะสรุปได้ว่างานด้านการนิเทศ การศึกษามีหลายด้านแตกต่างกันไป แต่จุดมุ่งหมายของงานแต่ละงานก็มุ่งไปที่การช่วยเหลือ แนะนำ ครูในด้านการเรียนการสอน เพื่อให้การดำเนินการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานนิเทศการศึกษาของผู้นิเทศภายในโรงเรียน

๑. งานนิเทศการศึกษาของครูใหญ่

การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการงานนิเทศการศึกษา งานนิเทศการศึกษาที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนควรทำมีอยู่หลายประการ ซึ่งมีผู้แสดงความคิดเห็นไว้มากมายทั้งที่เป็น นักการศึกษาต่างประเทศและนักการศึกษาของไทย สำหรับนักการศึกษาต่างประเทศได้แก่

เน็กส์ลีย์ (Neagley) และอีแวนส์ (Evans) ได้กล่าวถึงงานด้านนิเทศของอาจารย์ใหญ่ ไว้ดังนี้

๑. สร้างบรรยากาศให้ครูแต่ละคนหรือทั้งกลุ่มสามารถแสดงความสามารถออกมาอย่าง อิสระและปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคคลอื่น
๒. ทำงานร่วมกับกลุ่มในการสร้าง และดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญาที่ตั้งไว้ ซึ่งมี ส่วน สอดคล้องกับปรัชญาของชุมชน
๓. พัฒนาทางการสอน
๔. พัฒนาหลักสูตร
๕. ดูแลโครงการนิเทศในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
๖. ดำเนินการวัดผลและประเมินผลโครงการทั้งระบบ
๗. ช่วยให้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญในด้านการสอนและใช้คณะนี้ให้มีประสิทธิภาพ
๘. รับผิดชอบในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้แก่ครูประจำการในโรงเรียน
๙. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นซึ่งกันและกันในระหว่างครูและ

บุคคลอื่น

- ๑๐. ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อุปกรณ์หนังสือและแหล่งวิชาการ
- ๑๑. ช่วยให้มีการพัฒนาทางการศึกษาใหม่ ๆ ในท้องถิ่น^๑

เจมส์ อาร์ มาร์คส์ (James R. Marks) อีเมอรี สตูปส์ (Emery Stoops) และ จอยส์ คิง - สตูปส์ (Joice King - Stoops) กล่าวว่าหน้าที่สำคัญของอาจารย์ใหญ่ด้านการนิเทศการศึกษามีดังนี้คือ

- ๑. ช่วยเหลือครูในการวางแผนและสังเกตการสอนของครู
- ๒. ปฏิบัติและแนะนำครูใหม่
- ๓. ทำงานร่วมกับกลุ่มครูและครูเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการสอน
- ๔. ช่วยครูโดยการจัดการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
- ๕. เป็นผู้นำในการจัดประชุมครู
- ๖. ช่วยในการเลือกเครื่องมือ เครื่องใช้และสิ่งช่วยอื่น ๆ
- ๗. จัดให้มีการประสานงานโดยการนิเทศ^๒

สุจรีต เพียรชอบ นักการศึกษาไทยได้เสนองานนิเทศการศึกษาที่ครูใหญ่ควรทำซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

^๑Rose L. Neagley and Dean N. Evans, Handbook for Effective Supervision of Instruction. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1964), pp. 105 - 106.

^๒James R. Marks, Emery Stoops and Joice King - Stoops, Handbook of Educational Supervision : A Guide for the Practitioner, pp. 100.

ก. การช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริหาร ได้แก่

๑. ปฐมนิเทศครูใหม่
๒. จัดประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียน
๓. การสังเกตการสอนในชั้น
๔. การเยี่ยมชั้นเรียนอื่น ๆ
๕. การสาธิตการสอน
๖. การให้คำปรึกษาหารือ เป็นรายบุคคลหรือ วิทยุ
๗. การจัดประชุมปฏิบัติการ
๘. การอบรมครู
๙. การจัดสัมมนา
๑๐. การจัดหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการ
๑๑. ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัยและแนะนำครูให้ใช้ห้องสมุด
๑๒. แนะนำให้ครูเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ
๑๓. จัดบริการโสตทัศนศึกษาให้แก่ครูเป็นอย่างดีและสนับสนุนให้ครูใช้อุปกรณ์เหล่านั้น
๑๔. สนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติม

ข. การช่วยเหลือครูในด้านปัญหาส่วนตัว ได้แก่ การดูแลทุกข์สุขของครูในปกครอง เป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจนกระทั่งครูสามารถปรับทุกข์ด้วย ทั้งด้านส่วนตัว ปัญหาในการทำงาน ตลอดจน เข้ากับ เพื่อนร่วมงาน

ค. การสร้างขวัญของคณะครูในโรงเรียน ได้แก่

๑. ช่วยให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิชาการ ทางการบริหาร และ คำเนินการสอนอย่างเพียงพอ
๒. จัดสภาพการทำงานให้ดี สะดวกสบาย เป็นสุข
๓. ช่วยให้ครูมีความอบอุ่น สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข ไม่น้อย

๔. เป็นที่ปรึกษาที่ดีของครูได้ทุกโอกาส
 ๕. สร้างลักษณะเป็นผู้นำให้กับครู เปิดโอกาสให้ครูได้ทำงานที่ใช้ความคิดริเริ่ม
ของตัวเองให้มาก
 ๖. พยายามให้ครู้สึกว่าตัวเองมีความสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่
ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานโดยทั่วไป
 ๗. ครูใหญ่ควรเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
ต่าง ๆ ของครู
 ๘. ช่วยให้ครู้มีความสำเร็จในการงาน มีความเจริญงอกงาม
 ๙. ให้ครู้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย
 ๑๐. ให้ครู้ได้มีความรู้สึกนับถือตนเอง ไม่รู้สึกว่าได้รับการหลู่เกียรติหรือเหยียด
หยามหรือดูถูกดูแคลาน
 ๑๑. การดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนควรเป็นประชาธิปไตย
 ๑๒. ครูใหญ่ควรมีความยุติธรรมต่อครูทุกคน
- ง. การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งอาจทำได้ดังนี้
๑. จัดผู้รับฟังความคิดเห็นของครูภายในโรงเรียน
 ๒. จัดให้มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน
 ๓. จัดให้มีกล่องรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
 ๔. จัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติต่าง ๆ
 ๕. ช่วยให้ครู้ประเมินผลการสอนของตนเอง
 ๖. ช่วยให้ครู้รู้จักประเมินผลการเรียนและความก้าวหน้าของนักเรียน^๑

^๑สุจจริต เพียรชอบ, "ครูใหญ่กับการนิเทศการศึกษา," วารสารการศึกษาแห่งชาติ

๒. งานนิเทศการศึกษาของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ

ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียน ในฐานะที่งานด้านกรณินเทศ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของงานวิชาการ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการในโรงเรียนจึง เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ ในเรื่องนี้ งานนิเทศการศึกษาที่ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการควรทำนั้นมีนักการศึกษาได้ให้ความคิดเห็นไว้ อาทิ เช่น

สุดใจ เหล่าสุนทร ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษาที่ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการควรทำไว้ดังนี้ คือ

๑. ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาให้อยู่ในระดับที่ต้องการและให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ
๒. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสมอยู่เสมอ เหมาะกับความสะดวกที่โรงเรียนมี
๓. จัดการสอนแต่ละภาคเรียนให้เหมาะสมกับครูที่มีอยู่ การใช้ห้องเรียนวิชาที่เปิดสอน
๔. ส่งเสริมให้ความสะดวกในด้านอุปกรณ์การสอน
๕. พิจารณาปรับปรุงแก้ไขอุปสรรคในการสอนและการปรับปรุงทางวิชาการ^๑

สาย ภาณุรัตน์ นักการศึกษาไทยอีกท่านหนึ่งก็ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับงานนิเทศการ ศึกษาของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการไว้ดังนี้ คือ

๑. ช่วยครูให้รู้จักใช้อุปกรณ์การสอนที่มีอยู่
๒. ให้คำแนะนำแก่ครูในการจัดชั้นเรียน
๓. นำในการใช้เครื่องวัดผลการศึกษา
๔. แนะนำให้ครูรู้จักวิธีการศึกษาเด็กเป็นรายตัว

^๑สุดใจ เหล่าสุนทร, หลักการบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ (ธนบุรี : โรงพิมพ์บรรหาร, ๒๕๐๕), หน้า ๗ - ๘.

๕. ศึกษาวิชาการให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ^๑

๓. งานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดหรือสายวิชา

หัวหน้าหมวดหรือสายวิชาในโรงเรียน เป็นอีกผู้หนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญทางด้านวิชาการ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่องานวิชาการภายในหมวดวิชา จึงเป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนด้วยงานนิเทศการศึกษาที่หัวหน้าหมวดหรือสายวิชาสามารถจะจัดทำได้มีหลายประการ อนุ แสงศักดิ์ ได้ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นงานดังต่อไปนี้ คือ

๑. การเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน ร่วมจัดตารางสอน กำหนดชั้นเรียน ประชุมครูในสายวิชา

๒. นิเทศการสอนแก่ครูในแผนกวิชา วิธีสอน พาครูไปสังเกตการสอน

๓. จัดวัสดุอุปกรณ์การสอน ส่งเสริมให้ครูสร้างอุปกรณ์การสอน, ให้ความสะดวกแก่ครูในการใช้อุปกรณ์การสอน

๔. ประสานงานกับหัวหน้าหมวดวิชาอื่น เพื่อขอความช่วยเหลือทางวิชาการ

๕. การส่งเสริมครูในสายวิชาให้ไปศึกษาต่อ เข้ารับการอบรม

๖. ส่งเสริมครูให้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการเรียนการสอน^๒

นอกจากนั้นนิสิตปริญญาโท แผนกศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้สรุปงานด้านการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ดังนี้ คือ

^๑สาย ภาณุรัตน์, "ครูใหญ่ทำหน้าที่ผู้นำอาชีพครู," คู่มือนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศกรรม สภามัธยมศึกษา, ผู้รวบรวม (พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศกรรม สภามัธยมศึกษา, ๒๕๐๒), หน้า ๗๘.

^๒อนุ แสงศักดิ์, "บทบาทและงานในหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชา, วิทยากร

๑(กรกฎาคม ๒๕๑๕) : ๑๐ - ๒๐.

- ๑. จัดปฐมนิเทศครูใหม่
- ๒. ช่วยดูแลนิสิตนักศึกษาฝึกสอนทั้งในการสอนและการปกครอง
- ๓. แนะนำครูในสายวิชาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ประมวลการสอน และหนังสือ

แบบเรียน

- ๔. จัดหาหนังสืออ่านประกอบและหนังสืออ้างอิงให้ครูในสายวิชา
- ๕. นิเทศหรือสาธิตการสอนแก่ครูที่มีปัญหาในด้านการสอน และต้องการความช่วยเหลือ

เพื่อ ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีสอนแบบใหม่ ๆ และสนับสนุนความคิดริเริ่มตลอดทั้งใช้ความคิดเห็นใหม่ ๆ แก่ครูในสายวิชา

- ๖. จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีครูขาด
- ๗. ตรวจสอบบันทึกของครูในสายวิชา
- ๘. ประชุมครูในสายวิชา เดือนละครั้ง เป็นอย่างน้อย
- ๙. จัดทำเอกสารแนะนำความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อครูในสายวิชาหรือร่วมมือกับ

บรรณารักษ์ในการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดให้เหมาะสมกับสายวิชา

- ๑๐. ร่วมกับครูในสายวิชาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- ๑๑. ติดตามวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในสายวิชาให้มาแนะนำ อภิปราย บรรยาย ชี้แจง

แก่ครูผู้สอน โดยหัวหน้าสายวิชาเป็นผู้กำหนดหัวเรื่องให้

- ๑๒. รับฟังความคิดเห็นของหัวหน้าสายวิชาอื่น ๆ
- ๑๓. มอบหมายและแบ่งงานสอนแต่ละชั้นให้ครูตามความถนัดและความสามารถ

๔. งานนิเทศการศึกษาของครูผู้สอน

ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาปัจจุบัน นอกจากจะมีหน้าที่โดยตรงในการสอน

นักเรียนแล้วยังมีงานด้านการนิเทศการศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบและถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

นิสิตปริญญาโท, การมัธยมศึกษาวิไล แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗, (เอกสารอัดสำเนาไม่เรียงลำดับหน้า).

อีกด้วย ปัจจุบันครู - อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวนไม่น้อยมีวุฒิสูงขึ้น มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญด้านการสอน เฉพาะสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะครูอาจารย์เหล่านี้สามารถเป็นผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดงานด้านการศึกษาของครู - อาจารย์โดยแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบตามตำแหน่งทางวิชาการดังนี้ คือ

ตำแหน่งอาจารย์ ๑ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน โดยจะต้องเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ เป็นผู้นำหรือร่วมกิจกรรมของสังคม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์ นิเทศหรือช่วยนิเทศ รวบรวมวิทยาการและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือปฏิบัติงานให้บริการทางการศึกษา หรือการส่งเสริมการเรียนการสอน

ตำแหน่งอาจารย์ ๒ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน โดยจะต้องรับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การจัดทำโครงการสอน การเตรียมการสอน การวัดผลประเมินผลเป็นที่ปรึกษาของผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน ผูกอบรมครูประจำการ ร่วมมือประสานงานกับฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ให้บริการแก่สังคมในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ เป็นผู้นำหรือร่วมกิจกรรมของสังคม ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และนิเทศในสาขาวิชาที่รับผิดชอบ รวบรวมวิทยาการและประสบการณ์ใหม่ ๆ และนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งเสริมการเรียนการสอน

ตำแหน่งอาจารย์ ๓ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน โดยจะต้องรับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การจัดทำโครงการสอน การเตรียมการสอน การวัดผลประเมินผล การให้คำแนะนำและแนะแนวการศึกษา ให้คำปรึกษาแก่ครูอาจารย์ในสาขาวิชาที่รับผิดชอบ เป็นที่ปรึกษาของผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน ผูกอบรมครูประจำการ เป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ เป็นผู้นำหรือร่วมกิจกรรมของสังคม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์และนิเทศในสาขาวิชาที่รับผิดชอบ รวบรวมวิทยาการและประสบการณ์ใหม่ ๆ หรือเรียบเรียงตำราออก เผยแพร่และปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น การวางแผนและควบคุมดูแล การจัดหาผลิตและบำรุงรักษา วัสดุทัศนูปกรณ์ทางการศึกษา^๑

^๑สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, "มาตรฐานอัตรากำลังข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา" (เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, ๒๕๒๒), หน้า ๑๗ - ๒๕.

กล่าวโดยสรุปแล้วงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีมากมายหลายประการซึ่งผู้นิเทศภายในโรงเรียนสามารถจะนำไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตามงานทุกงานก็มุ่งที่จะช่วยพัฒนาครูให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนไปได้ด้วยดีโดยมีเป้าหมายหลักก็คือการทำให้คุณภาพของการศึกษาภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด

กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาจะสำเร็จและบรรลุเป้าหมายก็ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสม กิจกรรมต่าง ๆ เปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการนิเทศการศึกษา งานนิเทศการศึกษาจะสำเร็จได้ก็ด้วยการจัดกิจกรรมขึ้นให้เป็นระเบียบ ถูกต้องและเหมาะสมกับงานนิเทศแต่ละอย่างด้วยเหตุดังกล่าวนี้เราจึงน่าจะมาศึกษารายละเอียดของกิจกรรมการนิเทศที่มีผู้แสดงทัศนะไว้ต่าง ๆ กัน อาทิเช่น

เบน เอ็ม. แฮริส (Ben M. Marris) ได้แบ่งกิจกรรมสำหรับการนิเทศการศึกษาออกเป็น ๒๖ ประการคือ

๑. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการประชุมเพื่อรวมความคิดของผู้เข้าร่วมประชุม จะเป็นกลุ่มใหญ่หรือเล็กก็ได้ คุณภาพของงานจะขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมประชุม
๒. การประชุมแบบบุชเชสสัน (Buzz Session) เป็นการประชุมกลุ่มขนาด ๕ - ๘ คน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสพูด ควรจะจัดเป็นวงกลมเพื่อให้ทุกคนได้เห็นหน้ากัน มีความสนใจและมีส่วนร่วมในการประชุมให้มากที่สุด
๓. คณะกรรมการ (Committee) เป็นการดำเนินงานตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เรื่องใด เรื่องหนึ่ง
๔. การสาธิต (Demonstration) เป็นการทำให้ดูตามกระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้รับการนิเทศเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ทำให้นั้น

๕. การทดลองปฏิบัติการ (Laboratory) เป็นการทดลองเพื่อค้นหาข้อสรุปในบางเรื่อง
๖. การปฏิบัติจริง (Directed Practice) เป็นการให้ผู้รับการนิเทศได้ทำงานจริง ๆ อาจจะมีข้อจำกัดอยู่ตรงที่มักจะมีค่าใช้จ่ายสูงมาก
๗. การอภิปราย (Discussion) เป็นการให้คนที่มีความรู้ ความสนใจในเรื่องเดียวกัน มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง
๘. การจัดนิทรรศการ (Exhibition) เป็นการแสดงให้เห็นกิจกรรมต่าง ๆ ให้ปรากฏแก่สายตาของคนหมู่มาก
๙. การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) เป็นการพาออกไปชมสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชนออกไป เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงมากที่สุด
๑๐. ภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Film or T.V.) เป็นการให้ความรู้โดยใช้ภาพยนตร์หรือโทรทัศน์เป็นสื่อกลาง
๑๑. ประสบการณ์ตรง (Firsthand Experience) เป็นกิจกรรมที่วางแผนให้ผู้รับการนิเทศได้ร่วมรับผิดชอบและปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง
๑๒. การบำบัด (Therapy) เป็นการดำเนินการเพื่อขจัดปัญหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้หมดไปจากผู้รับการนิเทศ
๑๓. การสัมภาษณ์แบบกำหนดหัวข้อ (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้วางโครงร่างของคำถามไว้ก่อนว่าจะถามอะไรบ้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ให้มากที่สุด
๑๔. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง (Focused Interview) เป็นการสัมภาษณ์ในเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องย่อย ๆ แต่ต้องการข้อมูลโดยละเอียดลึกซึ้ง
๑๕. การสัมภาษณ์ทางอ้อม (Non-directive Interview) เป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่ต้องกำหนดหัวข้อไว้แต่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ระบายความในใจออกมาให้มากที่สุด
๑๖. การเยี่ยมชั้นเรียน (Inter - Visitation) เป็นการช่วยให้ครูที่มีจุดอ่อนและต้องการความช่วยเหลือ ไปดูครูที่มีทักษะตรงกับคนที่ต้องการสอน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูด้วยกัน แต่จะต้องแจ้งจุดมุ่งหมายของการไปสังเกตการสอนและหลังจากนั้นต้องมีการอภิปรายร่วมกันเพื่อปรับปรุงการสอนทั้งของผู้สังเกตและครูผู้สอน

๑๗. การบรรยาย (Lecture) เป็นการถ่ายทอดความรู้ต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้นควรมีภาพประกอบและแสดงท่าทางประกอบ

๑๘. การประชุม (Meeting) เป็นการพบปะของกลุ่มคนเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีวาระการประชุมเป็นแนวทางในการประชุม

✓ ๑๙. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตเพื่อวิเคราะห์ซึ่งจะมีผลต่อผู้ถูกสังเกตมากกว่าผู้สังเกต

๒๐. การอ่าน (Reading) เป็นการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางและทันสมัย โดยการใช้เอกสารให้ความรู้

๒๑. การสังคม (Social) เป็นการนำเอาบุคคลต่าง ๆ เข้าหากันเพื่อมิตรภาพ การพักผ่อน การสังคม โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือการพักผ่อนหย่อนใจ และการพบปะสังสรรค์ การติดต่อสื่อสารสะดวก ช่วยลดความขัดแย้ง

๒๒. การบันทึกเสียง (Tape Recording) เป็นวิธีการหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อความ ฯลฯ แล้วนำมาเปิดฟังใหม่อีก

๒๓. การประชุมปรึกษาหารือ (Panel) เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างมีรูปแบบ อาจจะเป็นในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือโต้แย้งในด้านความคิดเห็นก็ได้ ซึ่งให้คุณค่าในการสื่อความรู้และพัฒนาความรู้

๒๔. การแสดงบทบาทสมมติ (Role - Playing) เป็นการใช้กลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยสมาชิก ๒ - ๓ คน เตรียมการแสดงด้วยการเลือกปัญหาที่สมาชิกในกลุ่มสนใจนำมาแสดงเพื่อให้เกิดความคิดความเข้าใจที่ตรงกัน การแสดงจะต้องมีการกำหนดเวลาให้เหมาะสม

✓ ๒๕. การทดสอบ (Testing) เป็นการใช้เครื่องมือหลาย ๆ ชนิดเพื่อวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ได้ผลออกมาใช้เป็นวัตถุดิบในการปรับปรุงงานต่อไป

๒๖. การเขียน (Writing) เป็นกิจกรรมที่ใช้เป็นศูนย์กลางต่อระบบการสื่อสารของโรงเรียนก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง^๑

^๑Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education, pp. 78 - 97.

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคณะ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศไว้ว่า ในการจัดการนิเทศการศึกษา มีกิจกรรมหลายประเภทที่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่งานนิเทศแต่ละอย่าง ได้แก่

กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งความหมาย เช่น การพูด การเขียน การประกาศ การเล่าเรื่อง การบอกข่าวคราว การอธิบายความหมายหรือคำพูดบางอย่างให้เข้าใจยิ่งขึ้น การสอน การอบรม การมอบหมายงาน การให้คำแนะนำ การชี้แจงแก้ไขสิ่งที่ผิด หรืออาจออกมาในรูปของการบรรยาย การออกเอกสารเผยแพร่ การให้คำปรึกษาเป็นรายตัว เป็นต้น

กิจกรรมที่เกี่ยวกับการรับทราบ การรับทราบอาจได้จากวิธีการติดตามผลงาน การออกสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การฟังคนอื่นพูด กิจกรรมประเภทนี้ผู้นิเทศสามารถแนะนำให้ครูนำไปใช้ในการประเมินผลงานต่าง ๆ ว่าได้รับความสำเร็จเพียงใด

กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสื่อความหมายโดยใช้กระบวนการสองทาง (Two - Way Process) กลวิธีที่จะใช้ได้แก่ การร่วมสนทนากันทั้งสองฝ่าย การร่วมประชุมปรึกษา การอภิปรายหมู่ การประชุมต่อรอง กิจกรรมประเภทนี้ก่อให้เกิดการประสานงานกัน เกิดความร่วมมือร่วมใจ เกิดปฏิสัมพันธ์ในทางความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้คำตอบที่ดีสำหรับแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ทำให้มองเห็นมุมกลับของงานหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ช่วยให้การวางแผนสำหรับอนาคตได้เหมาะสมขึ้น^๑

สำหรับกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน อาคม จันทสุนทร ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่สามารถจะนำมาใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียนดังต่อไปนี้คือ

๑. การให้ความรู้ มีอยู่หลายวิธี ได้แก่
 - ก. การให้คำแนะนำ
 - ข. การประชุมปรึกษาหารือ

^๑สุพิชญา ธีระกุล, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และวิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, การนิเทศ-การศึกษา, หน้า ๑๔๘ - ๑๔๙.

ค. การจัดอบรม

ง. การปฐมนิเทศ

จ. การใช้เอกสารให้ความรู้

ฉ. การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

๒. การสาธิต ได้แก่ การสาธิตวิธีสอน สาธิตการใช้เครื่องมือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

๓. การพาไปดูงาน ได้แก่ การพาครูไปดูการแสดง การจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมที่

มีประโยชน์ต่อการดำเนินงาน

๔. การประสานงานให้ร่วมกันทำงาน เช่น การหาครูที่มีฝีมือในด้านใดด้านหนึ่งมาหลาย ๆ คน ให้มาช่วยกันทำงานเพื่อส่วนรวม ได้แก่ การทำคู่มือการสอนโดยผู้นี้เทศเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างคนในกลุ่ม นำเอาความคิดหรือวิธีการที่ดีจากคนหนึ่งไปให้อีกคนหนึ่งได้ทราบและใช้ให้เป็นประโยชน์

๕. การบริการทางด้านวิชาการ เช่น การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของครู ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์การสอน แบบเรียน และหนังสือค้นคว้าและคู่มือในการสอนต่าง ๆ เช่น หลักสูตรแบบเรียนโครงการสอนทุกหมวดหรือสายวิชาไว้ ณ ที่แห่งเดียวกันซึ่งจะช่วยให้สะดวกในการให้บริการแก่ครูเป็นอย่างดี

๖. การประเมินผลและวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือการสังเกตการสอนของครู การประเมินผลจากการพบปะซักถามครู การใช้แบบสอบถามและเครื่องมือวัดต่าง ๆ ในปัญหาบางอย่างที่ต้องการจะให้ทราบปัญหานั้นอย่างลึกซึ้งและหาแนวทางแก้ปัญหานั้นให้ได้ผล การวางแผนโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติในโรงเรียน อาจจะทำโดยเชิญผู้รู้ในทางวิจัยมาช่วยแนะนำและครูในสายวิชามาช่วยกันดำเนินงาน

๗. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้น เช่น การประกวดและการแข่งขันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ประกวดการทำเครื่องมืออุปกรณ์ ประกวดการสอน จัดแสดงผลงานของสายวิชา เป็นต้น

๘. การให้ไปฝึกงาน เช่น ส่งครูไปฝึกการปฏิบัติงานช่างในโรงเรียน การส่งครูวัดผลไปฝึกงานการดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลในโรงเรียนอื่น โรงเรียนหนึ่ง

๔. การทำให้เกิดความเข้าใจกัน เช่น การจัดให้มีบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน การอำนวยความสะดวกและบำรุงขวัญแก่ครูในสาย การจัดกิจกรรมสันตนาการร่วมกัน^๑

จากแนวคิดที่มีผู้เสนอไว้เกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศจะเห็นได้ว่า มีกิจกรรมหลายอย่าง บางกิจกรรมเหมาะที่จะนำมาใช้เป็นกิจกรรม การนิเทศภายในโรงเรียนแต่บางกิจกรรมไม่เหมาะสม สำหรับการที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ผู้นิเทศภายในโรงเรียนจึงต้องเข้าใจ ลักษณะของกิจกรรมและสามารถนำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาภายในโรงเรียน เพื่อทำให้เกิดการนิเทศภายในที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การเลือกกิจกรรมนิเทศมาใช้จะต้อง คำนึงดูว่า

๑. จุดประสงค์ของการนิเทศการศึกษามุ่งด้านใด - ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจหรือ เจตคติและค่านิยม
๒. ขนาดของกลุ่มผู้รับการนิเทศเป็นขนาดใด - รายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ หรือทั้ง กลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่
๓. ประสพการณ์ที่จะได้รับเป็นอย่างไร - สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ หรือต่ำมาก
๔. กิจกรรมนั้นมีความเหมาะสมกับงานนิเทศชนิดใด^๒

ดังนั้นการเลือกกิจกรรมการนิเทศจึงไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและ สภาพการณ์ ผู้นิเทศควรจะมีทักษะในการเลือก รู้วิธีดำเนินการ รู้จักวิธีจัดการ รู้วิธีประเมินผลและ ควบคุมกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายของการนิเทศที่ตั้งไว้

^๑ อาคม จันทสุนทร, "การนิเทศภายในโรงเรียน," ใน ผู้บริหารกับการนิเทศการศึกษา และการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียน (เอกสารอันดับที่ ๓๒/๒๕๑๔ ฝ่ายนิเทศการสอน เขตการศึกษา ๖ ลพบุรี), หน้า ๑๑ - ๑๔.

^๒ สัจจ อูทรานันท์, "การนิเทศภายในโรงเรียน," เอกสารประกอบคำบรรยายการอบรม ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ ๕, หน้า ๔ (อัสสำเนา)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มีผู้ทำการวิจัยเอาไว้ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีทั้งงานวิจัยของต่างประเทศและของไทย งานวิจัยของต่างประเทศ มีดังนี้คือ

ในปี ๑๙๗๑ บอบบี้ เกรย์ มาโลน (Bobby Gray Malone) แห่งมหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปี ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การปฏิบัติงานนิเทศของอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับเลือกมาจากโรงเรียนมัธยม ที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะแล้ว" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อาจารย์ใหญ่คิดว่าได้ปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน มีความคิดขัดแย้งระหว่างอาจารย์ใหญ่และครูที่เกี่ยวกับสิ่งที่อาจารย์ใหญ่กล่าวว่าได้ปฏิบัติกับสิ่งที่ครูบอกว่าอาจารย์ใหญ่ปฏิบัติ กล่าวโดยสรุปก็คือ

๑. อาจารย์ใหญ่และครูมีความเห็นตรงกันในด้านการเอาใจใส่เกี่ยวกับคุณค่าของการปฏิบัติงานนิเทศมากกว่าการเอาใจใส่ว่าอาจารย์ใหญ่จะทำอะไร
๒. อาจารย์ใหญ่และครูมีความเห็นตรงกันในด้านการเยี่ยมชั้นเรียนว่าเป็นงานที่อาจารย์ปฏิบัติได้น้อยกว่าด้านอื่น ๆ
๓. ทั้งสองกลุ่มให้คุณค่าการประชุมครูเพื่อเป็นสื่อในการนิเทศน้อย
๔. ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า การอบรมครูประจำการและการปฏิบัติหน้าที่นิเทศทั่ว ๆ ไป เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการนิเทศ และอาจารย์ใหญ่ให้คุณค่าการปฏิบัติทุกด้านมากกว่าครู

๑Bobby Gray Malone, "Supervisory Practices of Principals in Selected Accredited Secondary Schools in Mississippi," Dissertation Abstracts International, A : The Humanities and Social Sciences 32. (September, 1971), : 1233 - A.

ปี ค.ศ. ๑๙๗๔ บิล แคน ลี (Bill Dan Lee) แห่งมหาวิทยาลัยฮิลล์ เทกซัส ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Critical Incidents of Supervisory Function of Principals in Southern New Mexico" มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแรงผลักดันให้มีการปรับปรุงโครงการนิเทศการศึกษาโดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่นิเทศของครูใหญ่และครูโดยคำนึงถึงเขตพื้นที่ฐานทางการศึกษา ระดับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานและระดับชั้นที่สอน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน ก็คือครูโรงเรียนประถมศึกษามุ่งให้ครูใหญ่คำนึงถึงสัมพันธภาพในคณะครูมากกว่าครูโรงเรียนมัธยม ครูโรงเรียนมัธยมศึกษามุ่งให้ครูใหญ่คำนึงถึงสัมพันธภาพนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ นั้นแสดงว่าครูโรงเรียนประถมศึกษาต้องการให้ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อจะได้ร่วมกันทำงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนของนักเรียน^๑

งานวิจัยที่เกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษาของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ นั้น ออตติส คาร์รอล เอ็ดเวิร์ดส์ (Ottis Carrol Edwards) ได้ทำการวิจัยในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ เรื่อง "Conflicts in Role Expectations for Academic Dean in Church - Related Colleges" ผลวิจัยสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบที่ได้รับการเห็นพ้องต้องกันเกินกว่าร้อยละ ๕๕ ว่าเป็นงานสำคัญของหัวหน้าฝ่ายวิชาการ คือ

๑. การนิเทศการพัฒนาของหลักสูตร
๒. การนิเทศการสอน
๓. การแนะนำอาจารย์ใหม่ต่อครูใหญ่
๔. การนิเทศโปรแกรมการศึกษาทั้งหมด

^๑Bill Dan Lee, "Critical Incidents of Supervisory Functions of Principals in Southern New Mexico," Dissertation Abstracts International, A : The Humanities and Social Sciences, 1974, p. 4134 - A.

๕. การกระตุ้นให้คณะอาจารย์มีความก้าวหน้าในอาชีพ
๖. การจัดหรือให้ความเห็นชอบชั่วโมงสอนให้คณะอาจารย์
๗. การประเมินผลการสอน
๘. การให้ค่าปรึกษาแก่นักเรียนในแง่ที่เกี่ยวกับวิชาการ^๑

/ ในด้านกิจกรรมการนิเทศการศึกษาได้มีผู้วิจัยไว้คือ ในปี ค.ศ. ๑๙๗๖ คลิฟฟอร์ด ลี จูเนียร์ เฮนดริกซ์ (Clifford Lee Jr. Hendrix) แห่งมหาวิทยาลัยเทนเนสซี ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษาริธีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตการสอนและการประชุมปรึกษาหารือ โดยครู อาจารย์ใหญ่และศึกษานิเทศก์ในรัฐเทนเนสซี" โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อพัฒนาขั้นสุดท้ายของวิธีปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษาด้วยข้ออ้างอิงเฉพาะในการสังเกตการสอนและการประชุมปรึกษาหารือในโรงเรียนรัฐบาลของรัฐเทนเนสซี ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

๑. ระบบโรงเรียนของเทนเนสซี ควรกำหนดโครงการเยี่ยมชั้นเรียนและการสังเกต / การสอนไว้อย่างสมบูรณ์และสม่ำเสมอ วิธีดำเนินการควรจะมีการประชุมก่อนการสังเกตเพื่อวางแผน และกำหนดจุดประสงค์ของการสอน

๒. การประชุมปรึกษาหารือควรจะต้องเนื่องกับการสังเกตในชั้นเรียน การประชุมติดตามควรกำหนดให้มีผลสะท้อนกลับทันทีทันใดและแจ้งให้ครูทราบ เพื่อศึกษานิเทศก์ อาจารย์ใหญ่ และครู จะได้ร่วมกันหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข

๓. ระบบโรงเรียนในเทนเนสซี ควรจะสืบสอบและพยายามสังเกตวิธีดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้ครูประเมินผลแผนงานและการสอนของตนเอง ดังนั้นการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นโดยการ

^๑Ottis Carrol Edwards, "Conflicts in Role Expectations for the Academic Dean in Church Related Colleges, "Dissertation Abstracts. Vol. XXIX, No. 9, 1969, p. 2884.

เพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเองของครูจะสามารถเอื้ออำนวยความสะดวกต่อโครงการนี้เทศโดยตรง

๔. อาจารย์ใหญ่ควรจัดระบบการบริหารงาน เพื่อพิจารณาถึงงานที่จะทำก่อนหรือหลัง
คำนึงถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนในห้องเรียนก่อนอื่น^๑

สำหรับงานวิจัยของไทยที่มี เรื่องของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประกอบอยู่ด้วย
ก็มีผู้วิจัยไว้หลายเรื่องแตกต่างกันออกไป เช่น

กาญจนา จงรักษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการใน
โรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" ผลวิจัยที่เกี่ยวกับการนิเทศ
การศึกษาพอจะสรุปได้ว่า หัวหน้าสายวิชาต้องการให้ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการให้ความช่วยเหลือ
ในด้านนิเทศการสอนดังนี้ คือ

- ๑. นิเทศการสอนวิชาที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการมีความถนัด
- ๒. ส่งเสริม สนับสนุนในการเชิญศึกษานิเทศก์หรือผู้ชำนาญการสอนอื่น ๆ มานิเทศการส
ให้กับครูอาจารย์ตามสายวิชาอย่างน้อยเดือนละครั้ง
- ๓. ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการควรส่งครูอาจารย์ไปรับการอบรมที่กรมวิสามัญจัดขึ้น
และส่งเสริมให้ครูอาจารย์ไปฟังปาฐกถา อภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ให้มีความรู้ในด้านต่าง ๆ กว้าง
ขวางและทันสมัย
- ๔. ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ควรจะส่งเสริมให้ครูอาจารย์ ผู้ชำนาญการสอนใน

^๑Clifford Lee Jr. Hendrix, "A Study of Supervisory Practices with
Reference to Classroom Observations and Conferences as Perceived by
Teachers, Principals and Supervision in Tennessee, "Dissertation
Abstracts International A:: The Humanities and Social Sciences 37.
(November, 1976), : 2536 - A.

โรงเรียน ช่วยนิเทศการสอนแนะนำครูอาจารย์ให้ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น^๑

สมศรี ขำกนก ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า งานนิเทศที่หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาส่วนมากตอบว่ายังไม่มีการทำได้แก่ งานนิเทศการสอนโดยอ้างว่าไม่มีเวลาพอที่จะทำได้อย่างเต็มที่เพราะต้องสอนด้วย และงานนิเทศการสอนก็ทำได้ยากโดยเฉพาะกับครูที่สอนมานานแล้ว และจากผลการวิจัยปรากฏว่าครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาว่างานด้านนิเทศการสอนควรเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิหรือศึกษานิเทศก์มาให้การอบรมหรือสาธิตการสอนแก่ครูในสายวิชาบ้าง ควรเปิดโอกาสให้ครูไปสังเกตการสอนจากโรงเรียนที่มีการจัดการสอนที่ถูกต้อง เช่น โรงเรียนสาธิตต่าง ๆ เพื่อครูจะได้นำมาปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น^๒

ชูจิต อาศัยบุญ ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรแบบกว้าง" ผลการวิจัยสรุปว่า งานด้านวิชาการที่หัวหน้าหมวดวิชามีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ การสาธิตการสอนหรือจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาสาธิตการสอน การจัดให้ครูมีโอกาสสังเกตการสอนในห้องเรียน^๓

^๑กาญจนา จงรักษ์, "บทบาทของผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้า ๑๑๑ - ๑๑๓.

^๒สมศรี ขำกนก, "บทบาทของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ๑๒๕ - ๑๒๖.

^๓ชูจิต อาศัยบุญ, "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรแบบกว้าง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๔๘.

อุทัย สร้อยสุข ได้ทำการวิจัยเรื่อง "หน้าที่ด้านการนิเทศการศึกษาของอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนมัธยมศึกษา" ผลการวิจัยสรุปว่ากิจกรรมการนิเทศที่อาจารย์ใหญ่ส่วนมาก (ตั้งแต่ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป) ไม่เคยปฏิบัติ ได้แก่

๑. การจัดให้มีการสัมมนาครูเกี่ยวกับวิธีสอนโดยร่วมกับอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนใกล้เคียง
๒. จัดครูไปเยี่ยมโรงเรียนอื่น
๓. จัดให้มีการสาธิตการสอนชั้นในโรงเรียน
๔. จัดให้มีการวิเคราะห์และประเมินค่าแบบเรียนที่ใช้อยู่ในโรงเรียน
๕. การหาข้อมูลจากผู้ปกครองและบุคคลในท้องถิ่นเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาสอนเพื่อนำไป

สู่การปรับปรุงหลักสูตร

๖. จัดให้มีคณะกรรมการดำเนินการศึกษาริชาดด้านการเรียนการสอนและการบริหาร
๗. ออกแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูเป็นรายภาคเรียน
๘. จัดให้มีธนาคารข้อสอบชั้นในโรงเรียน^๑

คํานงนนิเทศการศึกษากายในโรงเรียนมัธยมศึกษา กฤษณี น้ําเพชร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วิธีปฏิบัติในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การปฏิบัติในด้านการบวงนการในการจัดการนิเทศการศึกษากายใน ผู้บริหารและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่ มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย

การปฏิบัติในด้านโครงการต่าง ๆ มีความเห็นขัดแย้งกันโดยผู้บริหารมีความเห็นว่ ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย แต่ครูอาจารย์มีความเห็นว่ปฏิบัติน้อยที่สุด

ในด้านกรปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์มีความเห็นสอดคล้องกันว่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยคือ การนิเทศการสอนการส่งเสริมวิชาการแก่ครูในด้านกิจกรรมการเสริม

^๑อุทัย สร้อยสุข, "หน้าที่ด้านการนิเทศการศึกษาของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๒๒๕ - ๒๒๖.

หลักสูตร ในด้านการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ด้านการประเมินผล ด้านการสร้างขวัญของครู ส่วนในด้านการจัดนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตรผู้บริหารและครูมีความเห็นขัดแย้งกันโดยผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย แต่ครู - อาจารย์เห็นว่าปฏิบัติในเกณฑ์น้อยที่สุด

ในด้านเนื้อหาและอุปสรรค ผู้บริหารและครูมีความเห็นตรงกันในด้านขาดแคลนวิทยากรขาดตัวบุคลากรที่รับผิดชอบงานนิเทศการศึกษาโดยตรง ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ขาดการวางแผนอย่างเป็นทางการ^๑

การวิจัยที่ได้นำมา เสนอนี้ มีทั้งการวิจัยที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยตรงและเป็นการวิจัยที่มีการนิเทศการศึกษาประกอบอยู่ด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวจะสรุปได้ว่า งานด้านการศึกษาภายในโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยไม่เป็นที่น่าพอใจ ทั้ง ๆ ที่งานด้านนี้มีความสำคัญมากต่อการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เป็นงานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน จึงสมควรที่ผู้บริหารและครูจะให้ความสำคัญและถือเป็นสิ่งจำเป็นโดยรีบด่วนที่จะจัดให้มีขึ้นและกระทำกันอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ และทั่วถึงเพื่อเป้าหมายที่สำคัญก็คือคุณภาพของการศึกษาอันจะส่งผลไปถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในอนาคตต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ กฤษณี น้ำเพชร, "วิธีปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า จ - ฉ.